

DE BESTRIJDING VAN DE HANDEL IN NEP

Tom Decorte*

'Imitation is the highest form of flattery.'
Engels spreekwoord.

Inleiding

Om de vruchten van hun nephandel te kunnen plukken, leggen namakers en vervalsers een levendige en listige fantasie aan de dag: minutieuze afdrucken van architect Hendrik Beyaert op bankjes van honderd frank, imitaties van beroemde merken van textiel- en andere consumptiegoederen, reproducties van schilderijen van grote meesters, duplicaten van muziekbandjes, videocassettes en software, vervalsingen van paspoorten en identiteitskaarten, tot valse transistors in onderdelen van de Space Shuttle toe ...¹

De piraterij spaart werkelijk geen sector van de economie. Namakers vinden wij overal. Haast alle menselijke scheppingen worden gekopieerd. Terwijl nepproducenten zich vroeger meer op consumptie- en luxe-artikelen concentreerden, liggen hun activiteiten thans meer op het vlak van de uitrustingsgoederen.²

In deze bijdrage willen wij op het – bij het grote publiek onbekende – probleem van de bestrijding van namaak ingaan. Wij beperken ons daarbij tot een (dankzij de media) relatief 'zichtbare' bedrijfstak, die overigens één van de grootste en meest lucratieve domeinen voor de namaakindustrie uitmaakt: die van de confectie (Lee Cooper of Levi Strauss, Dior, Boss, Benetton, Chevignon, Armani, Yves Saint-Laurent, Lacoste, Donaldson, Nike, ...).³

* Assistent K.U. Leuven, Instituut voor Politie en Gerechtelijke Organisatie.

1. GIRARD, C., 'Les méandres de la contrefaçon ou comment démêler le vrai du faux', *Sûreté*, maart-april 1993, 10-15; LECOCQ, D., 'Attention Pirates. Un vrai dossier sur tous les faux', *Pourquoi Pas*, 1988, nr. 3653, 15.

2. GROSSMAN, G.M. en SHAPIRO, C., *o.c.*, 3; LEVIN, M., *l.c.*, 438; O'DONNELL, T. WEINER, E. en BRADFORD, H., 'The Counterfeit Trade', *International Business Week*, 1985, nr. 2925, 48. BLANCKAERT, Ch., 'La contrefaçon des produits de luxe: un danger croissant pour l'économie Européenne', in *Actes du colloques international sur la contrefaçon*, *o.c.*, 13.

3. HARRIS, B., 'An EEC view', in CORNISH, W.R., *o.c.*, 34. We gaan niet verder in op de verschillende praktijken van onderling concurrerende bedrijven. Nieuwe producenten profiteren graag van de faam van andere bedrijven door produkten te imiteren. Men spreekt van semi-imitaties, aanhaking of nevenverpakking uit eigen huis. Cf. CUYT, M., 'De namaker kan worden vervolgd', *Gazet van Antwerpen*, 15 januari 1993, 9.

1. Het fenomeen namaak

1.1. DEFINITIE

Namaak kan op verschillende manieren worden begrepen.⁴ De Europese Gemeenschap, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en tot voor kort ook de GATT beschouwen namaak als 'het gebruik zonder de toestemming van de rechtmatige eigenaar van een merk met de bedoeling de consumenten te misleiden wat de commerciële oorsprong van het produkt betreft'.⁵ Een Angelsaksische en Skandinavische traditie interpreteert het begrip namaak dan weer als 'de intentionele imitatie van de uiterlijke verschijning van een produkt in al zijn facetten'.⁶ De World Intellectual Property Organization (WIPO)⁷ hanteert het concept namaak om te wijzen op 'alle mogelijke ontoelaatbare commerciële praktijken die een intellectueel eigendomsrecht of de vorm of de verpakking van een goed gebruiken op een manier die niet in overeenstemming is met een ander wettelijk beschermd belang'.⁸

In deze bijdrage wordt van de eerste (tevens meest beperkende) definitie van het begrip namaak uitgegaan, omdat alleen zij vereist dat het namaken gebeurt met de intentie om te misleiden (in de andere interpretatie is dat niet het geval).

1.2. WIE ZIJN DE NAMAKERS?

Met het namaken van echte luxeproducten, die eenvoudige mensen zich niet kunnen veroorloven, valt grof geld te verdienen.⁹ Tussen de mensen die dat geld uiteindelijk opstrijken, kan men grofweg drie categorieën onderscheiden.¹⁰

4. LEVIN, M., 'What is the meaning of counterfeiting?', *International Review of Industrial Property and Copyright Law*, jrg. 1987, nr. 4, 443-454. Men spreekt ook wel van merkenfraude, produkt nabootsing, piraterij of counterfeiting.

5. Europees Parlement (1985), 'Verslag van de vergadering van 24 oktober 1985 in verband met de internationale handel in namaakprodukten', in *Handelingen van het Europees Parlement*, nr. 2-231, 1985, 220-235; GROSSMAN, G.M. en SHAPIRO, C., *Counterfeit-product trade, s.l.*, 1986, 2-3; FURSTNER, H. en GEUZE, M., 'Beschermingsomvang van het merk in de Benelux en E.E.G.-harmonisatie', *B.I.E.*, 1988, 215-220.

6. DWORKIN, G., 'An outline of UK law', in CORNISH, W.R., *Piracy and counterfeiting of industrial property and copyright*, London, 1983, Common Law Institute of Intellectual Property, 1-17.

7. De W.I.P.O. werd opgericht in 1967 en verkreeg in december 1974 het statuut van gespecialiseerde instelling van de Verenigde Naties. De meeste internationale conventies die standaarden bevatten voor de bescherming van intellectuele eigendomsrechten werden door de W.I.P.O. gestuurd, soms met medewerking van de U.N.E.S.C.O. en de International Labor Organization (I.L.O.). De belangrijkste conventies zijn die van Parijs van 1883 ter bescherming van de intellectuele eigendom, en de Conventie van Bern van 9 september 1886 ter bescherming van de literaire en artistieke eigendom.

8. GOVAERTS, M., *Handel in namaakprodukten en aanverwante intellectuele eigendomsrechten (de Uruguay ronde van de GATT)*, Leuven, 1989, Diss. Lic. Econ. Wet., 3 en 75-76; LYIMO, T., 'Customs enforcement: prospects of international co-operation', in CORNISH, W.R. (ed.), *o.c.*, 137-139.

9. ROGGE, G., 'La guerre du faux', in *Au nom de la loi. La raison du plus faible. Le dessous des cartes*, HELLAS, M., HUCORNE, M., REMACLE, P., ROGGE, G. en DECHAMPS, M., Charleroi, EPO, 1991, 31-48.

10. O'DONNELL, T., WEINER, E. en BRADFORD, H., *l.c.*, 51.

De eerste groep betreft organisaties die perfect georganiseerd zijn en met grote technische en financiële middelen werken.¹¹ Dergelijke organisaties zijn echte multinationals en hebben meestal bindingen met de georganiseerde misdaad.¹² Hun produkten zijn vaak perfecte imitaties van originele merkartikelen.¹³ Aangezien deze organisaties in een illegale sfeer opereren, is er bijzonder weinig over geweten. Maar zogenaamde 'gemengde zendingen' (namaak met wapens en drugs) doen sterk vermoeden dat zij zich niet zelden tegelijk met drug- en wapenhandel, handel in tropische vogels, prostitutie en pornografie bezighouden.¹⁴ Het namaaknetwerk dient immers vaak om het geld uit die bezigheden wit te wassen.¹⁵ De winst uit de namaak wordt vervolgens weer in de drug- en wapentrafiëk geïnvesteerd.¹⁶

De occasionele piraten vormen de tweede categorie. Hun omzetcijfer is aanzienlijk kleiner en de graad van nauwkeurigheid van hun imitaties is soms bedenkelijk. Soms gaat het om gewezen misdadigers die voor een minder risicovolle commerciële tak hebben gekozen, of ex-vertegenwoordigers van een merk die besloten 'onafhankelijk' te werken.¹⁷ Vaak ook zijn het kleine handelaars die naast hun gewone handel een centje willen bijverdienen.¹⁸

Het komt ten slotte ook voor dat eenzelfde bedrijf echte en namaakgoederen produceert.¹⁹ In sommige landen krijgen bedrijven die hun productie in onderaanneming uitbesteden immers bepaalde fiscale voordelen. Wanneer de onderaannemers meer produceren dan er wordt besteld ('overpressing' heet dat), ontstaat er een parallelle export.²⁰ Al wat de fabrikant boven het toegelaten quotum produceert, wordt als namaak beschouwd.²¹ Deze vorm van namaak is natuurlijk bijzonder moeilijk op te sporen, aangezien er weinig of geen verschillen met de originele bestaan. Toch worden buiten het medeweten van de merk- of licentiehouder²²

11. BRACONNIER, F.R., 'La contrefaçon', *Liaisons*, nr. 300, november-december 1990, 15-16; BRODBECK, D. en MONGIBEAUX, J.F. e.a., *Chic et toc: le vrai livre des contrefaçons*, Parijs, Balland, 1990, 302.

12. BOSSARD, A., 'Contrefaçons et criminalité internationale', in *Actes du colloque internationale sur la contrefaçon, o.c.*, 11-12; O'DONNELL, T., WEINER, E. en BRADFORD, H., *l.c.*, 53. X., 'Doeaniers helpen verkoper valse merkkledij. Hoog Komitee van Toezicht onderzoekt corruptie na moord op namaakkoning', *De Standaard*, 24 augustus 1993.

13. WHITEMAN, T., 'Influence of criminal groups on commerce revealed', *ICC Commercial Crime international*, 1988, nr. 6, 5-6.

14. LECOCQ, D., *l.c.*, 18 en 22; ROGGE, G., *l.c.*, 33 en 51.

15. ROGGE, G., 'La guerre du faux', *l.c.*, 33; MOBIUS, G., 'Le blanchement d'argent provenant d'activités criminelles', *Actes du colloque international sur la contrefaçon, o.c.*, 50.

16. Informatie uit gesprekken met verschillende bevoorrechte getuigen.

17. BRACONNIER, F.R., *l.c.*, 17.

18. EBBINK, R.E., 'Over merkenfraude, produktnabootsing en wat er tegen te doen', *Advocatenblad*, jrg. 68 (1988), nr. 17, 423.

19. Informatie uit gesprekken met bevoorrechte getuigen.

20. Kh. Brussel, 18 november 1992, *Ing. Cons.*, 1992, 407; DE VRY, K., *Internationale handel van namaakprodukten. Maatregelen in de GATT en in de EEG*, Gent, 1991, Diss. Lic. Internat. Betrekkings, 61.

21. Het enige wat de bedrijven in het laatste geval kunnen doen is het contract met de onderaannemer in kwestie beëindigen. Sommige bedrijven proberen de echte goederen weer in te kopen met het oog op verdere officiële verkoop.

22. De merkhouder is de exclusieve invoerder van een bepaald artikel. Alle invoer ervan moet via hem passeren.

om originele stukken ingevoerd: het zijn technisch perfect dezelfde goederen, die evenwel onder de normale prijs verkocht worden.²³

1.3. DE PRODUKTIE VAN NAMAAK

De produktie van namaak is internationaal gestructureerd en georganiseerd. Textielgoederen b.v. worden op grote schaal en (omwille van de goedkope arbeidskrachten) bij voorkeur in de lage-loonlanden in het Verre Oosten (Taiwan, Thailand, Zuid-Korea, ...) geproduceerd.²⁴ Men zet er parallelle produktie- en distributienetwerken van ongeregistreerde textielateliers op.²⁵ Deze landen vinden vaak dat zij 'het recht', ja zelfs de 'economische plicht' hebben om na te maken²⁶; intellectuele eigendomsrechten geven immers aan uitvinders en innovators een ongewenst monopolierecht op nieuwe technologieën. Op die manier verhinderen monopolierechten de economische ontwikkeling en bestendigen zij de kloof tussen rijke en arme landen.²⁷

Het voornaamste probleem volgens de geïndustrialiseerde landen is de afwezigheid in tal van ontwikkelingsgebieden van intellectuele eigendomsrechten, een onvoldoende bescherming ervan, het gebrek aan efficiënte middelen om dergelijke rechten af te kunnen dwingen of het discrimineren van de buitenlandse producenten en het afschermen van de eigen markt ten voordele van de eigen producenten.²⁸ Als de wetgeving in die landen al enigszins aangepast is, ontbreekt het de bevoegde overheden meestal aan politieke wil om de namakers een stok in de wielen te steken.²⁹ Noch politie, noch justitie beschikken trouwens over het nodige personeel en de middelen om de namaak te bestrijden.

Vervolgens worden de goederen (meestal in containers) via de belangrijke zee- en luchthavens of langs specifieke routes (waar de douane minder controleert) de E.G. binnengesmokkeld.³⁰ Ook de post of de postorderbedrijven worden, of zij het willen of niet, ingeschakeld om partijen nepkleding te verzenden. Ten slotte brengen heel wat toeristen uit Azië kleine hoeveelheden voor persoonlijk gebruik mee

23. De zogenaamde 'grijze markt'. Cf. HIGGINS, R.S. en RUBIN, P.H., 'Counterfeit goods', *The Journal of Law and Economics*, jrg. 1986, nr. 2, 229.

24. Sommige landen zijn min of meer 'gespecialiseerd' in de produktie van bepaalde goederen: Taiwan (cosmetica, computers en horloges), Zuid-Korea (textiel, lederwaren (Luis Vuitton) en auto-onderdelen), Hong Kong en Japan (computers, elektronische onderdelen, textiel), Mexico (luxue- en sportartikelen), Indië en Thailand (luxue-artikelen en auto-onderdelen), Singapore (textiel en elektronica), ... Cf. GOVAERTS, M., *o.c.*, 6.

25. Ook bij ons worden migranten in zulke ateliers niet zelden illegaal tewerkgesteld. Sommige bevoorrechte getuigen maken zelfs gewag van ware slavenarbeid: de illegalen moeten soms tot 22 uur per dag presteren en worden zwaar onderbetaald. Cf. *Vr. en Antw.*, Kamer, 1992-93, 4 december 1992, 3332 (Vr. nr. 106, NELIS-VAN LIEDEKERKE).

26. O'DONNELL, T., WEINER, E., BRADFORD, H., *l.c.*, 51.

27. EBBINK, R.E., *l.c.*, 426; GOVAERTS, M., *o.c.*, 73; DE VRY, K., *o.c.*, 15.

28. GOVAERTS, M., *o.c.*, 13. Over de tegenstellingen tussen de geïndustrialiseerde landen en de ontwikkelingslanden, zie verder (G.A.T.T.-besprekingen).

29. THOMAS, I., 'Hong Kong and Singapore', in CORNISH, W.R. (ed.), *o.c.*, 67-72. GROSSMAN, G.M. en SHAPIRO, C., *o.c.*, 3.

30. ROGGE, G., *l.c.*, 32-33; DE VRY, K., *o.c.*, 20-21.

of als geschenk. Al deze kleine aankopen (in het vakjargon: '*trafique des fourmis*') betekenen voor de namaakproducenten een belangrijke afzetmarkt.³¹

De nepproductie heeft ook binnen de E.G. plaats.³² Italië, Spanje en Griekenland b.v. hebben als 'belangrijkste Europese namaakproducenten' een uiterst slechte reputatie: Noordafrikaanse illegalen worden er massaal in ateliers tewerkgesteld, terwijl de overheid laat betijen. In Italië zou de jaarlijkse omzet van de namaakproducenten bijna 600.000 Franse frank bedragen.³³ Ook Marokko – ondanks zijn strenge wetgeving – en Turkije – berucht om zijn namaakparfums – behoren tot de top van de namaaklanden.

Dat België met de Antwerpse haven en de luchthaven op Zaventem – net zoals voor zovele andere (il)legale produkten – een echte draaischijf vormt voor namaak, mag niemand verwonderen.³⁴

'The finishing touch' gebeurt steeds vaker in Nederland, d.w.z. als de goederen de E.G. reeds binnen zijn.³⁵ Versnippering is dus het sleutelwoord van de nephandel. Een vals Cartier-horloge kan bijgevolg bestaan uit een kas uit Hong-Kong of Singapore, een uurwerk (= het mechanisme) uit Indonesië en een wijzerplaat uit een Oosteurpees land. Het merk wordt vaak pas toegevoegd als de handelswaar het einde van de productie- en handelsketen heeft bereikt.³⁶ Een koffer met valse 'Lacoste-krokodillen' is eenvoudiger te importeren dan reeds gemerkte polo-shirts.³⁷ Zolang de goederen niet gemerkt zijn, kan er immers van namaak geen sprake zijn (tenzij niet alleen het merk maar ook het model beschermd is).³⁸ De niet-gemerkte kledij wordt van het beroemde etiket dat de goederen bij het publiek zo gegeerd maakt, voorzien en daarna zowat overal op de markt gebracht: op openbare markten, in kleine winkels, op straat, in bedrijven ... De namakers zijn wel zo sluw om slechts zoveel etiketten op te naaien of te plakken, als er de volgende dag vermoedelijk zullen worden verkocht. Bij een onverwachte huiszoeking vindt de politie bijgevolg enkel etiketten en hemden, en niet de echte namaak.³⁹

31. LONDON, C., 'La contrefaçon des marques de prestige en Europe', in *Actes du colloque internationale sur le contrefaçon*, o.c., 16-18.

32. LEVIN, M., *l.c.*, 439.

33. GILBON, P., 'Un préjudice économique et sociale, une menace pour la sécurité', in *Actes du colloque internationale sur la contrefaçon*, o.c., 14; BRUNOT, P., o.c., 61-62. Comité Colbert, *La contrefaçon en Italie*, Parijs, 1992, 2-3.

34. LECOCQ, D., *l.c.*, 24; ROGGE, G., *l.c.*, 34. 'Netwerk valse merkkleding opgerold', *De Morgen*, 7 december 1992; 'Wekelijks nepprodukten op Zaventem. Valse merkprodukten vertegenwoordigen 5 procent wereldhandel', *De Morgen*, 16 juli 1993. ROGGE somt enkele van de 'namaakparadijzen' in België op: de 'zwarte markt' van Tessenderlo (Limburg), het Falconplein en de Pelikaanstraat te Antwerpen, ...

35. EBBINK, R.E., *l.c.*, 423. De illegale ateliers bevinden zich vaak in wat de Nederlanders 'autokampen' plegen te noemen: kleine dorpen van woonwagens ommuurd met autowrakken. Cf. LECOCQ, D., *l.c.*, 18; ROGGE, G., *l.c.*, 34.

36. BRACONNIER, F.R., *l.c.*, 18.

37. LONDON, C., *l.c.*, 16.

38. KAIKATI, J.G. en LAGARCE, R., 'Beware of International Brand Piracy', *Harvard Business Review*, 1980, nr. 58, 58; LECOCQ, D., *l.c.*, 21.

39. BRACONNIER, F.R., *l.c.*, 16; WILS, J., 'Parket onderschept valse merkkleding', *Het Nieuwsblad*, 18 november 1992.

1.4. SCHADE DOOR NAMAAK

Door zijn clandestien karakter ontsnapt een fenomeen als namaak meestal aan de officiële statistieken en de internationale controle.⁴⁰ Precieze cijfers geven over de door namaak veroorzaakte schade is derhalve nagenoeg onbegonnen werk.

De omzet die via namaak wordt gerealiseerd, zou bijna 5% van de wereldhandel bedragen.⁴¹ De Internationale Kamer van Koophandel schat dat de handel in namaakgoederen ongeveer drie tot negen procent van de totale wereldhandel uitmaakt.⁴² De Amerikaanse International Trade Commission onderzocht de economische effecten van de inbreuken op intellectuele eigendomsrechten van de Amerikaanse ondernemingen. Die rapporteerden – alleen al in 1986! – verliezen in 68 landen, waarvan in 14 landen meer dan 100 miljoen \$.⁴³ Als men bedenkt dat een kleine handelaar in namaak per stuk honderd tot tweehonderd procent winst maakt en op die manier wekelijks zo'n dertigduizend frank binnenrijft⁴⁴, is het geen wonder dat de markt(en) ermee worden overspoeld.

De producenten van originele merken of modellen lijden daardoor ongetwijfeld verliezen. Doordat de originele of *distinctieve* kenmerken van hun produkten worden gebanaliseerd, voelen zij hun marktpositie zienderogen tanen.⁴⁵ Wordt een merk teveel en te goed nagemaakt, dan verliest het zijn exclusiviteit, zijn status, zijn marktwarde.⁴⁶ Anderzijds worden aan de bestrijding van de namakers – ten koste van de investeringen in produktontwikkeling, publiciteit en expansie – enorme bedragen besteed.⁴⁷

Bovendien wordt niet alleen het bedrijf zelf door de namaakindustrie benadeeld; alle andere handelspartners die in het productie- of distributieproces tussenkomen (de leveranciers van grondstoffen, de laboratoria voor ontwikkeling, de transportbedrijven, de groot- en kleinhandelaars ...), lijden onder de wildgroei van de namaakindustrie.⁴⁸

40. ABU-GHAZALEH, T., 'The GATT and intellectual property', *Economic Impact*, 1988, nr. 3, 25; O'DONNELL, T., WEINER, E. BRADFORD, H., *l.c.*, 49.

41. VAYSSE, F., 'La contrefaçon représenterait 500 milliards de francs de chiffre d'affaires par an', *Le Monde*, 5 novembre 1993.

42. DE MORTGANGES, P., 'Counterfeiting', *Intermediair*, 10 juni 1988, 63 e.v.

43. United States International Trade Commission, 'Economic effects of Intellectual Property Rights Infringement', *The Journal of World Trade Law*, 1988, nr. 4, 101-114.

44. Informatie uit gesprekken met bevoorrechte getuigen. Vergelijk met een anonieme groothandelaar in namaak in X, 'De merkenmaffia', *Panorama*, 1 mei 1992. Hij spreekt over 200.000 tot 250.000 frank netto per maand.

45. Voor een uitgebreide wetenschappelijke analyse van de positieve en negatieve economische effecten van namaak, zie GOVAERTS, M., *o.c.*, 16-69 en GROSSMAN, G.M. en SHAPIRO, C., *o.c.*, 34 p.

46. In de jurisprudentie van het Benelux Gerechtshof werd vastgesteld dat schade ook hierin kan bestaan dat het merk wordt getroffen in zijn 'kooplustopwekkend vermogen' (hetgeen min of meer te vertalen is met 'goodwill' of 'reputation') of in zijn exclusiviteit ('uniqueness') wat ook wel aangeduid wordt met 'verwatering' ('dilution') van het merk. FURSTNER, H. en GEUZE, M., *l.c.*, 219. Zie ook EBBINK, R.E., *l.c.*, 423.

47. BRUNOT, P., *Que sais-je? La contrefaçon*, Presses Universitaires de France, 1986, 29-34.

48. PIETERS, H.J.G., 'Bestrijding van namaak van merkartikelen in de E.E.G.', *B.I.E.*, jrg. 1988, nr. 4, 74; ELLEN, E., 'Bogus goods: a \$ 60 bn trade that harms firms, destroys jobs and damages people', *ICC Business World*, Special Issue, juli 1986, 20.

Naast de individuele ondernemingen in de geïndustrialiseerde landen wordt ook de gemeenschap in die landen in haar geheel getroffen. De produktie van en de handel in namaakprodukten betekent voor haar niet alleen het verlies van een groot aantal arbeidsplaatsen, maar ook het derven van inkomsten uit belastingen en sociale bijdragen, aangezien namaak en zwart werk meestal hand in hand gaan.⁴⁹ In Frankrijk alleen al, op wereldvlak een belangrijke producent van luxe-produkten, zouden zo'n 400.000 mensen door de oneerlijke namaakconcurrentie hun job hebben verloren.⁵⁰ Ook voor de Schatkist gaan op die manier belangrijke inkomsten verloren.⁵¹

Dat namaakprodukten vaak van onbehoorlijke kwaliteit zijn en uit minderwaardige stoffen worden vervaardigd, dat zij soms zelfs voor de gezondheid een gevaar kunnen betekenen⁵² ⁵³, dat vooral zal de consument interesseren. Desondanks heeft de burger bij de aankoop van namaakgoederen meestal het gevoel een goede zaak te hebben gedaan. Het namaken van textielgoederen wordt door de publieke opinie niet eens unaniem afgekeurd.⁵⁴ Dure luxeprodukten worden hierdoor gedemocratiseerd, zo vergoelijkt men de namaakwereld wel eens. Waarom kopen consumenten imitaties van statusgoederen, die bovendien van lage kwaliteit zijn? Veel consumenten gaan immers bewust op zoek naar imitaties van dergelijke goederen, omdat zij – tegen een véél lagere prijs – wensen te genieten van het prestige dat met het bezit van een statusgoed gepaard gaat, zonder dat zij er de hoge prijs van de kwaliteit van moeten betalen. In dat geval komen dus niet de consumenten van de imitaties bedrogen uit, maar wel de occasionele observeerders ervan.⁵⁵

1.5. LINK MET ANDERE MISDRIJVEN

Namaak druist vaak niet alleen in tegen de intellectuele eigendomsrechten van bedrijven, maar dikwijls ook heeft hij raakpunten met andere misdrijven. Zo kan de nephandel het voorwerp van een fiscaal misdrijf uitmaken. Een voorbeeld volstaat: als de facturen van een lading neppolo's van Lacoste vermelden dat ze uit 100% katoen werden vervaardigd, terwijl ze in werkelijkheid slechts 60% katoen en 40%

49. LEVIN, M., *l.c.*, 438; ABU-GHAZALEH, T., *l.c.*, 25; FENBY, J., 'How the counterfeiters gull the innocent, grab jobs and put people at risk', *ICC Business World*, 1983, nr. 2, 26-28; 'Marchandises de contrefaçon et marchandises pirates', *Europe*, 13 november 1993, 7; *Vr. en Antw.*, Kamer, 1992-93, 7 oktober 1992, 2930 (*Vr. nr.* 255, BURGEON). Volgens de vraagsteller zou de illegale concurrentie de werkgelegenheid in de confectie van 87.000 eenheden in 1987 tot 35.000 in 1992 hebben doen dalen.

50. BLANCKAERT, Ch., *l.c.*, 13. In Frankrijk bestaat dan ook sinds 1954 een vereniging ter bestrijding van namaak. Dit zgn. Comité Colbert wordt door de eigenaars van beroemde Franse luxemerken gefinancierd. Cf. KAIKATI, J.G. en LAGARCE, R., *l.c.*, 54.

51. Namaak heeft trouwens nog een afgeleid effect: het prestige en het vertrouwen in een bepaald land nemen op internationaal vlak af. De 'incentive' om in een ontwikkelingsland in spits technologische sectoren te investeren verdwijnt, zodra men merkt dat de intellectuele eigendomsrechten er met de voeten worden getreden. GOVAERTS, M., *o.c.*, 10.

52. Zie TEN HAM, M., 'Counterfeit drugs: implications for health', *Adverse Drug React. Toxicol. Rev.*, jg. 11 (1991), nr. 1, 59-65.

53. Imitaties ondermijnen de functionering van het reputatiemechanisme als garantie voor kwaliteit. Cf. GOVAERTS, M., *o.c.*, 21.

54. HIGGINGS, R.S. en RUBIN, P.H., *l.c.*, 213.

55. GOVAERTS, M., *o.c.*, 54.

polyester bevatten, ontduiken de namakers daarmee de hogere heffingen voor katoen.

Vaak gaat een lading nepkledij van een aantal 'officiële' documenten vergezeld. Als daarop valse catalogus- of serienummers voorkomen, of indien handtekeningen worden vervalst, is er natuurlijk ook sprake van valsheid in geschrifte (S. art. 193 t.e.m. 197).⁵⁶

Namaak is tevens een zelfstandig misdrijf.⁵⁷ Naast de producenten, die in de bestrijding ervan zelf veel tijd en energie investeren (cf. § 3), worden ook politie en douane-diensten (cf. § 2) verondersteld een oogje in het zeil te houden. In de volgende paragrafen gaan we achtereenvolgens in op de (inter)nationale regelgeving en de bestrijding van namaak in de praktijk.

2. Nationale en internationale regelgeving

Het juridische instrumentarium waar het misdrijf van namaak mee kan worden bestreden, is de regeling rond de inbreuk op een merkrecht. Namaak is een bijzondere vorm van merkinbreuk.⁵⁸ Dit betekent dat namaak van merkartikelen in beginsel op grond van elke merkenwetgeving kan worden aangepakt.

2.1. ARTIKELEN 498 EN 191 STRAFWETBOEK

Wie de koper tracht te bedriegen⁵⁹ omtrent de identiteit van het geleverde voorwerp, of inzake de aard of de oorsprong van het verkochte goed, kan met een gevangenisstraf van 1 maand tot 1 jaar en met een boete van 50 tot 1.000 frank worden gestraft, zegt *artikel 498* van het *Strafwetboek*.

In gevallen van namaak kan men het bedrog betreffende de oorsprong van het verkochte goed inroepen. In dit wettelijk kader vindt men de juridische basis voor een penale actie tegen hen die onterecht van aanwijzingen van oorsprong, in de zin van 'Geneva' of 'Swiss made', gebruik maken.⁶⁰

Artikel 191, eerste lid uit hetzelfde Strafwetboek voorziet een gevangenisstraf van 1 maand tot 6 maanden en een boete van 26 tot 2.000 frank⁶¹ voor wie 'op fabriekaten de naam van een ander fabrikant dan de voortbrenger, of de handelsnaam van een andere fabriek dan die, welke de goederen gemaakt heeft, plaatst of door

56. X, *Misdrijven inzake videopiraterij: materialiteit der misdrijven en strafrechtelijke sancties*, onuitg., 11.

57. LONDON, C., *l.c.*, 16-18.

58. PIETERS, H.J.G., *l.c.*, 74.

59. Namakers spelen in op de verwarring bij klanten. De vraag is alleen wanneer er sprake van verwarring is en wanneer niet. De beoordeling van namaak of nabootsing is een loutere feitenkwestie, anders gezegd: subjectief. Cass., 25 januari 1984, *Pas.*, 1984, I, 565; 's Gravenhage (Ned.), 4 februari 1988, *I.E.R.*, 1988, 50; K.I. Brussel, 9 januari 1992, *J.T.*, 1992, 300; Corr. Brugge, 10 september 1992, *T.V.B.R.*, 1993, 91; Benelux Hof nr. 81/4, 5 oktober 1982 (Wrigley/Benzon), *R.W.*, 1982-83, 1299, concl. BERGER, W.; *B.I.E.*, 1983, 63; *Benelux P.B.*, 1982, 584.

60. DEVLIEGHER, D. en FIERENS, J.P., *o.c.*, 16.

61. Bij veroordeling wegens namaak van merken is de strafrechter ingevolge art. 214 Sw. verplicht een geldboete uit te spreken, zelfs al past hij slechts een correctionele straf toe. Antwerpen, 22 november 1989, *R.W.*, 1989-90, 1194, noot SPRIET, B.

bijvoeging, wegneming of om het even welke verandering doet voorkomen' (naam van handelsnaam). Eenzelfde straf wacht de 'koopman, commissionair of kleinhandelaar die wetens goederen, met verdichte of vervalste namen gemerkt, te koop stelt of in de handel brengt' (art. 191, tweede lid Sw.).

Als bijkomende straf kunnen de voorwerpen die met verdichte of vervalste handelsnaam gemerkt werden, alsook alle voertuigen die rechtstreeks hebben gediend tot het plegen van het misdrijf, worden verbeurdverklaard. Door het Openbaar Ministerie kan de publieke vordering worden ingesteld zonder dat een voorafgaande klacht van de schadelijgende partij vereist is.

Artikel 191 van het Strafwetboek is niet van toepassing op namaking of bedrieglijk gebruik van een volgens de Wet van 1 april 1879 gedeponeerd fabrieksmerk.⁶² Het beschermt de handelsnaam zonder dat hiervoor een depot of een bijzondere voorstelling onder een onderscheidende vorm worden vereist. Deze bepaling mag immers niet met artikel 8 van de Wet van 1 april 1879 inzake bedrieglijke merkaantasting worden verward. Het warenmerk kent inderdaad een ander statuut.

2.2. DE (EENVORMIGE) BENELUXWET OP DE MERKEN (1962)⁶³

Artikel 13 van de Eenvormige Beneluxwet op de Merken van 19 maart 1962 (hierna B.W.M.) regelt voor de Benelux de burgerrechtelijke bescherming van de exclusiviteit van het gebruik van een merk⁶⁴ door de titularis en laat de strafrechtelijke regelgeving aan de nationale wetgever over.

Artikel 13 B.W.M. bepaalt⁶⁵:

'A. Onverminderd de toepassing van het gemene recht betreffende de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad kan de merkhouders zich op grond van zijn uitsluitend recht verzetten tegen:

1° elk gebruik, dat van het merk of van een overeenstemmend teken wordt gemaakt voor de waren, waarvoor het merk is ingeschreven of voor soortgelijke waren;

2° elk ander gebruik, dat zonder geldige reden in het economisch verkeer van het merk of van een overeenstemmend teken wordt gemaakt onder zodanige omstandigheden, dat aan de houder van het merk schade kan worden toegebracht.

Onder dezelfde voorwaarden kan de merkhouders schadevergoeding eisen voor elke schade, die hij door dit gebruik lijdt'.

62. Cass., 15 januari 1940, *Pas.*, I, 15.

63. Beneluxverdrag inzake de Warenmerken, Wet van 30 juni 1969, *B.S.*, 14 oktober 1969. Zie ook MAK, W. en MOLIJN, H., *Merkenbescherming in de Benelux*, Deventer, Uitgeverij Kluwer, 1980, 136 p.

64. Onder merk verstaat men elk teken dat dient om de waren van een bepaalde onderneming te onderscheiden: benamingen, tekeningen, afdrukken, stempels, letters, cijfers, vormen van waren of van de verpakking ervan (art. 1 B.W.M.). Deze opsomming is niet limitatief. Benelux Gerechtshof nr. 87/3, 7 november 1988 (Omnisport / Bauweraerts), *R.W.*, 1988-89, 637-644; *B.M.M.*, jrg. 1989, nr. 38, noot GLAS, G.

65. Voor rechtspraak gebaseerd op dit artikel, zie STEINHAUSER, P., 'Jurisprudentie – Overzicht merkenrecht 1987 (Nederland)', *B.M.M.*, 1987, nr. 1, 48-57 en nr. 2, 31-38 en nr. 3, 46-50 en nr. 4, 28-36; VAN INNIS, T., 'Jurisprudentie – overzicht merkenrecht 1987 (België)', *B.M.M.*, 1987, nr. 3, 51-54; VAN INNIS, T., 'Jurisprudentie – overzicht merkenrecht 1988 (België)', *B.M.M.*, 1988, nr. 3, 35-39.

Men kan van de rechtbank – ongeacht de goede of kwade trouw van wie het merk gebruikt⁶⁶ – volgende maatregelen bekomen^{67, 68}:

- het staken van de namaak;
- veroordeling tot een boete in geval van recidive;
- veroordeling tot een schadevergoeding die forfaitair wordt berekend (*ex aequo et bono*); de schade bij merkinbreuk is immers niet precies berekenbaar en een deskundigenverslag kan evenmin duidelijkheid brengen⁶⁹;
- publikatie van het vonnis.

In gevallen die spoed⁷⁰ vereisen kan men de zaak ook door de voorzitter (van de handelsrechtbank of van de rechtbank in eerste aanleg) in kort geding laten beslissen.⁷¹ De voorzitter doet in kort geding nooit een uitspraak ten gronde.⁷² Toch kan hij/zij de namaak voorlopig bewezen achten en – in afwachting van een uitspraak ten gronde – de verweerder verbieden om het betwiste merk verder te gebruiken.⁷³ De beslissing van de voorzitter kan een bevel of een verbod zijn. Deze maatregelen worden veelal kracht bijgezet door het opleggen van een dwangsom.⁷⁴ De praktijk leert ons dat de namaker achteraf niet meer ten gronde wil procederen, zo de voorzitter de namaak in kort geding voldoende aangetoond achtte.⁷⁵

De burgerrechtelijke procedure houdt voor een producent op zoek naar gerechtigheid een aantal risico's in. Alleen gedeponeerde merken worden immers door deze wet beschermd. Bovendien heeft de malafide namaker na de dagvaarding ruimschoots de tijd om bezwarende documenten en de voorraad te doen verdwijnen.⁷⁶ Als hij/zij achteraf verklaart de verkoper van de goederen niet te kennen, of er nooit een factuur van te hebben ontvangen, wordt het voor de justitiële instanties onmogelijk het distributie- en invoernetwerk bloot te leggen, laat staan het te

66. Kh. Brugge, 19 april 1988, *Ing. Cons.*, 1988, 162.

67. Benelux Hof nr. 78/2, 6 juli 1979 (Pfizer/Meditec en Van den Broek), *Benelux PB.*, 1979, 532; *Benelux Jur.*, 1975-79, 191, advies ROUFF, J.; *Bijbl. Ind. Eig.* (Nederland), 1980, 2.

68. Een eis gebaseerd op artikel 13 A 1 B.W.M. behoort tot de bevoegdheid van de handelsrechtbank, als de namaker een handelaar is, en tot die van de rechtbank van eerste aanleg als hij dat niet is. Als de eis tot schadevergoeding minder dan 50.000 frank bedraagt, moet hij door de Vrederechter worden behandeld.

69. Kh. Brussel, 24 juni 1980, *Ing. Cons.*, 1980, 214.

70. Over de interpretatie van het begrip 'spoed' of 'hoogdringendheid' bestaat heel wat uiteenlopende rechtsleer en rechtspraak. Zie daarover LINDEMANS, D., *o.c.*, 70-81.

71. Kh. Brussel (kort ged.), 26 september 1975, *J.T.*, 1975, 677; Kh. Brussel (kort ged.), 29 januari 1976, *B.R.H.*, 1976, 358.

72. Art. 584 Ger. W. Zie ook LINDEMANS, D., *Kort geding*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1985, 68-80.

73. Enkele voorbeelden van beslissingen in kort geding: imitatie van het merk L.V. van Vuitton (kort ged. Brussel, 15 december 1983, *Ing. Cons.*, 1984, 415); imitatie van het grafisch merk 'tartan' van Burberry's (Brussel, 19 februari 1985, bevestiging van kort ged. Brussel, 15 mei 1984, *Ing. Cons.*, 158; imitatie van het merk Gucci (kort ged. Brussel, 17 september 1985, onuitg.); kort ged. Kortrijk, 18 juli 1988, *B.M.M.*, 1989, fl. 3, 45.

74. MAK, W. en MOLIJN, H., *o.c.*, 98-100.

75. DE Vlieghe, D. en FIERENS, J.P., *Memorandum: la contrefaçon en Belgique*, 15 april 1988, onuitg., 3.

76. Blue Productions, *Donaldson pour de vrai*, onuitg., 20.

ontmantelen.⁷⁷ Desondanks stappen producenten meestal eerder naar de burgerlijke rechtbank dan dat zij een beroep op de strafrechter doen.

2.3. HET BESLAG INZAKE NAMAAK^{78, 79}

Het beslag inzake namaak – vooral bedoeld om bij een vordering de bewijsvoering te vergemakkelijken – bestaat hoofdzakelijk uit een beschrijving van een beweerde namaak of de ermee verband houdende voorwerpen, die door één of meer deskundigen tijdens een eenzijdig aangevraagde en in principe bij verrassing uitgevoerde huiszoeking wordt verricht. Deze procedure voor de beslagrechter staat evenwel alleen ter beschikking van de houders van octrooien en hun rechthebbenden, van de titularissen van auteursrechten, van de houders en rechthebbenden van kwerkerscertificaten en van de houding van tekeningen en modellen. Het merkenrecht en andere intellectuele eigendomsrechten in verband met industriële know-how genieten deze bescherming niet. Zodra echter het 'model' van bepaalde textielgoederen auteursrechtelijk beschermd is, kan de procedure van beslag inzake namaak worden aangewend.

2.4. WET 1 APRIL 1879

De Eenvormige Beneluxwet voorziet bij namaak slechts civielrechtelijke vorderingen. Bij het in voege treden van bovengenoemde wet werd de Belgische Wet van 1 april 1879 betreffende de fabrieks- en handelsmerken⁸⁰ afgeschaft, terwijl de strafrechtelijke bepalingen (art. 8-15) behouden bleven en nog van kracht zijn.⁸¹ Het bedrieglijk namaken van bepaalde goederen of het wederrechtelijk gebruik maken van merken met een commerciële bedoeling wordt als een wanbedrijf beschouwd en kan met een gevangenisstraf van 8 dagen tot 6 maanden en met een boete van 26 frank tot 2.000 frank worden bestraft (art. 8). Dit geldt niet alleen voor de maker *stricto sensu*, maar ook voor de gebruiker van het nagemaakte merk en voor de verkoper van het produkt waarop genoemd merk voorkomt, tenminste als deze bedrieglijk hebben gehandeld.⁸²

Als bijkomende straf kunnen de produkten waarop het nagemaakte merk voorkomt alsook alle werktuigen en gereedschappen die rechtstreeks hebben gediend tot het plegen van het misdrijf, worden verbeurdverklaard (art. 12) of vernietigd (art. 12 *in fine*). De rechter kan ook opleggen het vonnis als een juridisch bericht in bepaalde dagbladen te publiceren (art. 13).

De publieke vordering kan slechts op gang worden gebracht mits een voorafgaandelijke klacht van de schadelijdende partij.⁸³ Deze klacht kan uitgaan van de houder van het merk en zijn rechthebbenden, van de verdeler van de originele pro-

77. DE VliegHER, D. en FIERENS, J.P., *o.c.*, 5.

78. Art. 1481 tot en met art. 1488 Ger. W.

79. GOTZEN, F., *o.c.*, 29-40.

80. Wet van 1 april 1879 betreffende de handelsmerken, *B.S.*, 3 april 1879.

81. Brussel, 6 december 1979, *B.M.M.*, jg. 1979, 567, noot GEVERS, F.

82. Antwerpen, 6 april 1990, *R.W.*, 1990-91, 57, noot.

83. Zonder klacht van een betrokken partij kan dus geen onderzoek worden opgestart. Antwerpen, 15 februari 1990, *R.W.*, 1990-91, 752-753.

dukten en zelfs van de doorsneeconsument, die zich door het bedrog benadeeld weet.

Er is géén misdrijf als men te goeder trouw is, maar de rechtbank neemt meestal aan dat namaak in se al een vermoeden van kwade trouw inhoudt.⁸⁴ Ook het achterhouden van de naam van de verkoper of leverancier, geen verklaring voor de lagere prijzen kunnen geven of geen inlichtingen bij de verkoper hebben ingewonnen, kunnen als aanwijzingen van kwade trouw worden aangezien.

De strafrechtelijke procedure biedt de producent op het eerste gezicht wel een houvast, maar vereist zoals gezegd een voorafgaandelijke klacht. De pakkans blijft klein en de bestraffing is relatief laag. Blijkbaar bestaat de meest efficiënte strategie hierin, dat men vooreerst bewijsstukken van namaak en de omvang ervan (voornamelijk door beslag inzake namaak van documenten) bijeengaart en vervolgens de staking van namaak via een procedure in kort geding bekomt. Uiteindelijk legt men een strafrechtelijke klacht met burgerlijke partijstelling neer. Dergelijke misdrijven vragen immers om een snelle en efficiënte ingreep.⁸⁵

2.5. WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION

De belangrijkste overeenkomst inzake intellectuele eigendom onder de WIPO is het Verdrag van Parijs, hierna Unieverdrag genoemd.⁸⁶ Het Verdrag handelt over octrooien, modellen, industriële ontwerpen, handels- en dienstmerken, handelsnamen, benamingen van oorsprong en de bestrijding van oneerlijke mededinging. Het Verdrag behandelt uitdrukkelijk de bestrijding van de handel in nagemaakte merkartikelen. Het stelt de lidstaten in staat om sancties en maatregelen te voorzien die 'inbreukmakende activiteiten' aan banden kunnen leggen.⁸⁷ De lidstaten worden verder uitgenodigd om hun wetgeving in overeenstemming te brengen met het Verdrag, maar deze uitnodiging creëert geen enkele juridische afdwingbare verplichting, zelfs geen morele.

2.6. GATT

Om het fenomeen van namaak in te dijken, werd een van de eerste initiatieven door de Amerikaanse regering genomen, die in het kader van de GATT tijdens de Tokyo-ronde in 1978 de uitwerking van een namaak-code programmeerde.⁸⁸ In de V.S. bestaat een redelijk goed werkend systeem, waarbij de douane goederen die van inbreuk op een merkenrecht verdacht zijn, kan ophouden, zodat sancties kunnen worden genomen.⁸⁹ De GATT-counterfeit-code bevatte dan ook van bij de aanvang de verplichting voor de staten om namaakgoederen bij de import tegen te houden.

84. Gent, 9 maart 1973, *R.W.*, 1973-74, 601.

85. DEVLIEGHER, D. en FIERENS, J.P., *o.c.*, 2-18; GOTZEN, F., *Beslag inzake namaak*, Brussel, E. Story-Scientia, 153 p.; Blue Productions, *o.c.*, 21.

86. Verdrag van Parijs van 20 maart 1883 tot bescherming van de industriële eigendom, zoals laatst herzien te Stockholm op 14 juli 1967.

87. KAIKATI, J.G. en LAGARCE, R., *l.c.*, 60.

88. LEVIN, M., *l.c.*, 449-450; ABU-GHAZALEH, T., *l.c.*, 28.

89. THRIERR, A., 'La problématique de la contrefaçon', in *Actes du colloque international sur la contrefaçon*, *o.c.*, 4-5.

De besprekingen werden later tijdens de Uruguay-ronde hernomen, maar allerlei factoren die niets met het probleem van intellectuele eigendomsrechten (maar alles met het globale karakter van de onderhandelingen) te maken hadden, vertraagden de regulering.⁹⁰

Op de ministerbijeenkoms van de GATT in Montreal (december 1988) leken de onderhandelingen over de intellectuele eigendomsrechten – samen met die over de landbouw, het textiel en de vrijwaringsclausules – in een impasse geraakt te zijn. Tegenstellingen tussen de ontwikkelings- en geïndustrialiseerde landen leken onoverbrugbaar. Toch werd afgesproken dat de onderhandelingen in Genève verder zouden worden gezet. Uiteindelijk bereikte Mr. DUNKEL, toenmalig directeur-generaal van de GATT, een compromis over een overeenkomst inzake de intellectuele eigendomsrechten. Het bevat echter enkel hoofdlijnen die via bijkomende onderhandelingen uitgewerkt moeten worden. Vooraleer een GATT-code effectief wordt, zal er bijgevolg nog hard moeten worden gewerkt.⁹¹ De toekomst zal uitwijzen wie er aan het langste eind heeft getrokken: de westerse landen of die in de Derde Wereld.

2.7. EUROPESE REGELGEVING EN DE ROL VAN DE DOUANE

Toen het overleg over de GATT-code te traag verliep (nog duurt het voort) besloot de E.G.-Commissie een voorstel voor een verordening te formuleren, dat veel gelijkens met het GATT-voorstel vertoonde.⁹² Ook het Europees Parlement drong in 1985 aan op internationale samenwerking en op de adoptie van een communautaire wettekst ter bestrijding van de internationale handel in namaakprodukten.⁹³

Vanaf 1 januari 1988 is de invoer van namaakartikelen in de E.E.G. verboden.⁹⁴ Een Circulaire van 1 januari 1988 (nr. D.L. 3/21.140) van de Centrale Administratie der Douane en Accijnzen instrueert de Belgische douane als volgt:

‘De merkhouder of zijn vertegenwoordiger kan bij de gerechtelijke instantie een klacht neerleggen om de invoer van namaakartikelen te verhinderen. Indien hieraan gevolg wordt gegeven, ontvangt de douane een uitvoeringsbevel dat zijn ambtenaren in staat stelt om tussen te komen als betwiste goederen in het vrije E.E.G.-verkeer worden gebracht’.

Zelf kan de douane geen klacht ontvankelijk verklaren. Zij mag tevens geen gevolg geven aan een aanvraag om tussenkomst die van een andere autoriteit (b.v. de Rijkswacht) uitgaat. Alleen de gerechtelijke instantie is bevoegd. Treft de douane

90. GOVAERTS, M., *o.c.*, 87-95; DE VRY, *o.c.*, 77-79.

91. PIETERS, H.J.G., *l.c.*, 75.

92. *Ibidem*, 75.

93. *Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen*, Resolutie over de internationale handel in namaakprodukten, doc. A2-115/85, vrijdag 25 oktober 1985. Zie ook LEVIN, M., *l.c.*, 451.

94. Deze regeling steunt op de volgende wettelijke bepalingen:

1. EG-Verordening nr. 3842/86 van de Raad van 1 december 1986 tot vaststelling van maatregelen om het in het vrije verkeer te brengen van namaakartikelen te verbieden, *E.G. Publikatieblad*, nr. L 357 van 18 december 1986.

2. EG-Verordening nr. 3077/87 van de Commissie van 14 oktober 1987 tot vaststelling van de uitvoeringsbepaling van de EG-Verordening nr. 3842/86 van de Raad tot vaststelling van maatregelen om het in het vrije verkeer brengen van namaakartikelen te verbieden, *E.G. Publikatieblad*, nr. L 291 van 15 oktober 1987.

een zending aan die het voorwerp van een uitvoeringsbevel vormt (met name op het ogenblik van de verificatie), dan deelt zij de aangever mee dat de goederen voorlopig niet worden vrijgegeven ten gevolge van een gerechtelijke beslissing.

De vraag of het wel degelijk om namaakartikelen gaat, is niet een bevoegdheid van de douane, wel van de gerechtelijke instantie. Daaruit vloeit voort dat de douane vermoedelijke namaakartikelen maar in beslag kan nemen als de gerechtelijke instantie daartoe een uitvoeringsbevel heeft verstrekt!⁹⁵ Het verwondert ons dus zeer dat de douane in haar optreden tegen nephandelaars zo beperkt is, als haar uitgangspositie, nl. het toezicht op de in- en uitvoer, strategisch kan worden genoemd.

Als de gerechtelijke instanties uiteindelijk vaststellen dat het om namaak gaat, worden de goederen in beslag genomen en later vernietigd. Die hele procedure moet uiterst snel gaan, want het duurt niet lang vooraleer een vracht wordt opgehaald. De douane kan het zich overigens niet veroorloven een geheel legale zending al te lang onterecht vast te houden. Als het optredende douanekantoor er binnen een termijn van tien werkdagen niet van op de hoogte is gebracht dat de bevoegde autoriteit zich ten gronde zal uitspreken of als de douane-instanties geen bericht van de bewarende maatregel ontvingen, moeten de goederen weer worden vrijgegeven.⁹⁶

Eigenlijk vermag de douane dus weinig tegen de namakers. Zolang er geen klacht werd ingediend, staat zij immers machteloos.⁹⁷ Of bepaalde goederen namaak zijn, mag of kan de douane niet zelf bepalen. Dat doen de gerechtelijke instanties. Maar in de laatste jaren benaderen de vervalsingen de perfectie.⁹⁸ De tijd dat men een echte Lacoste van een valse kon onderscheiden doordat de mouwen met ander garen aan het hemd waren genaaid, is lang voorbij. Om met zekerheid te kunnen stellen dat het een vervalsing betreft, moet men een beroep doen op een expert, meestal iemand van het gedupeerde bedrijf.⁹⁹

De hele reglementering is tot nog toe alleen van toepassing op goederen die in België worden ingevoerd, niet op goederen die via België naar andere landen gaan of er tijdelijk worden opgeslagen. Ook reizigers of particulieren die occasioneel namaak invoeren ('voor zover er geen commerciële overwegingen aan ten grondslag liggen en uitsluitend betrekking hebben op goederen bestemd voor persoonlijk gebruik dan wel voor leden van het gezin'), glippen door de (ruime) mazen van het net.

95. Hetzelfde geldt in Denemarken en Griekenland. REDEL, S., 'L'instrument de défense en matière de contrefaçons dans la CEE', in *Actes du colloque international sur la contrefaçon*, o.c., 38.

96. Ministerie van Financiën, Administratie der Douane en Accijnzen, *Handboek over douane ten grieve van het personeel der douane en accijnzen*, Brussel, 1976, losbladig.

97. Binnen de douane zelf raakt men het trouwens ook niet eens: terwijl de Centrale Administratie der douane instrueert alleen met een uitvoeringsbevel op te treden, is de Zaventemse opsporingsdienst van de cruciale rol van de douane in de namaakbestrijding overtuigd.

98. SALMANS, S., 'Locking out the product poachers', *International Management*, 1979, nr. 34, 14. Noordafrikaanse namaak is over het algemeen van zo'n slechte kwaliteit dat de bedrijven ze niet als een concurrentiële bedreiging zien. De nepkledij uit China daarentegen is bijna perfect: zelfs de experten van de bedrijven kunnen nog moeilijk het onderscheid tussen echt en vals maken. De enige indicator blijft de prijs maar zelfs die drijven de Chinezen kunstmatig omhoog.

99. X, 'De dubbelgangers van Mickey', *De Morgen*, 4 december 1992. X, 'Netwerk valse merkkledij opgerold', *De Morgen*, 7 december 1992.

Bovendien spreekt de Verordening enkel over goederen die van buiten de E.G. worden ingevoerd.¹⁰⁰ Al te strenge toepassing van douanecontroles op goederenverkeer binnen de Europese Gemeenschap zou immers leiden tot nieuwe handelsbelemmeringen en strijdig zijn met de doelstellingen om vanaf 1992 de interne markt te organiseren.¹⁰¹ Een aantal maatregelen ter bescherming van de intellectuele eigendomsrechten tegen piraterij en namaak roepen op het eerste gezicht om een zekere graad van protectionisme.¹⁰² Het namaakvraagstuk doet zich evenwel niet alleen voor in de handel met derde landen, maar eveneens in de intracommunautaire handel.

In de praktijk werkt de douane aleatoir, d.w.z. dat namaak meestal per toeval tijdens het speuren naar drugs wordt ontdekt. De bestrijding van namaak is een secundaire taak; de douane richt zich meer op de fiscale misbruiken.¹⁰³ Als de douane vermoedt dat het om een zending namaak gaat, b.v. omdat de factuur vragen oproept (bespottelijke prijs, jeans uit Zaïre, Russische Donaldson-produkten), waarschuwt hij de merkhouders meestal telefonisch. Deze kan vervolgens een klacht neerleggen. Pas daarna kan de rijkswacht of de gerechtelijke politie de zending in beslag nemen. In het andere geval wordt de partij goederen onmiddellijk vrijgegeven.

Op internationaal vlak beoogde de *EEG-Verordening nr. 1468/81 van de Raad van 19 mei 1981* een betere uitwisseling van informatie tussen douanediensten en bevoegde instanties.¹⁰⁴ Beide kregen een *bijstandsplicht* opgelegd waarbij zij worden verwacht – op verzoek of spontaan – alle mogelijke gegevens aan andere administratieve autoriteiten door te spelen, om ervoor te zorgen dat de douane- en landbouwvoorschriften worden nageleefd.¹⁰⁵

De administratieve autoriteiten kunnen om bijzonder toezicht verzoeken op personen, plaatsen, goederenbewegingen en vervoermiddelen waarvan redelijkerwijze mag worden aangenomen dat ze de douane- en landbouwvoorschriften overtreden.

Hierdoor kan de Belgische douane dus wel – bij sterke vermoedens van namaak – die van andere E.E.G.-landen over de komst van een lading nepgoederen waarschuwen, ook al zijn die goederen in België slechts in doorvoer.

100. De recente voorstellen binnen het Europese Parlement om het verbod ook tot de uitvoer, transport en transit van namaakgoederen uit te breiden, hebben vooralsnog geen aanleiding gegeven tot effectieve wetgevende initiatieven. Cf. 'Le Parlement preconise une véritable 'guerre à la contrefaçon', marchandises de contrefaçon', *Europe*, 28 januari 1994, nr. 6158, 13.

101. Vgl. met EG-Verordening nr. 2913/92 van de Raad van 12 oktober tot vaststelling van het communautair douanewetboek, *E.G. Publikatieblad*, nr. L 302 van 19 oktober 1992.

102. HARRIS, B., 'An EEC view', in CORNISH, W.R., o.c., 30.

103. Informatie van bevoorrechte getuigen; cf. X, 'De merkenmafia', *Panorama*, 1 mei 1992.

104. E.G.-Verordening nr. 1468/81 van de Raad van 19 mei 1981 betreffende wederzijdse bijstand tussen de administratieve autoriteiten van de Lidstaten en samenwerking tussen deze autoriteiten en de Commissie met het oog op de juiste toepassing van de douane- en landbouwvoorschriften, *E.G. Publikatieblad*, nr. L 144 van 2 juni 1981, 1-5.

105. Deze bijstandsplicht geldt niet voor de gegevens of documenten verkregen in een gerechtelijk onderzoek, tenzij de desbetreffende gerechtelijke autoriteiten daarmee instemmen.

3. De nep-bestrijding de facto

3.1. DE POLITIE (WIL NIET) EN DE DOUANE (KAN NIET)

De reguliere instanties kunnen tegen de namakers weinig beginnen.¹⁰⁶ Aangezien de publieke opinie zich t.a.v. het probleem nogal ongeïnteresseerd toont, valt er met de bestrijding van namaak weinig eer te behalen, vergeleken met de drugbestrijding bijvoorbeeld. Bovendien beschikken zowel (gerechtelijke) politie als douane over te weinig tijd en personeel. De politie legt zijn prioriteiten dan ook elders.¹⁰⁷

De gerechtelijke gevolgen – als die er zijn – beperken zich tot inbeslagneming, vernietiging en vergoeding van de aangerichte schade. Het Belgische gerecht kan over het algemeen niet meer bereiken dan het uit de handel nemen van een partij goederen.¹⁰⁸ De namakers zelf blijven uit de klauwen van het gerecht. Vooral het feit dat het om een klachtmisdrijf gaat, verhindert arrestaties. Bovendien slaagt de wetgever er blijkbaar niet in om te voorkomen dat dezelfde personen steeds onder andere bedrijfsnamen optreden. Op nationaal vlak is de samenwerking inzake namaakbestrijding tussen gerechtelijke politie, rijkswacht en douane trouwens quasi onbestaande.

3.2. DE PRIVÉ-SECTOR NEEMT DE STRIJD OVER

Voor de originele producent van merkkleding geldt maar één devies: de verliezen beperken, de merkreputatie in stand houden en het maximaliseren van de winst.¹⁰⁹ Vandaar dat er in de loop der jaren privé-initiatieven zijn ontstaan die zich met het namaakprobleem op tweeërlei wijze bezighouden.¹¹⁰

Een aantal private organisaties werkt reglementeringen uit tot bescherming van de intellectuele eigendomsrechten en lobbyt bij de verschillende regeringen om die bepalingen effectief te maken: L'Union des Fabricants, L'Association Internationale pour la Protection de la Propriété Industrielle (AIPPI), La Ligue Internationale pour l'étude du Droit de la Concurrence (LIDC), Anti-Counterfeiting Group, International Federation of Phonographic and Video Industries, Association Européenne des Industries des Produits de Marques (A.I.M.) ...¹¹¹

106. GOVAERTS, M., *o.c.*, 63-64.

107. LECOCQ, D., *l.c.*, 18; BRUNOT, P., *o.c.*, 13-14.

108. *Ibidem*, 18.

109. 'These rather draconian matters should be dealt with on day one', ROGERS, D.G.F., 'Anti-counterfeiting work', in CORNISH, W.R. (ed.), *o.c.*, 22.

110. BRODBECK, D. en MONGIBEAUX, J.F. e.a., *o.c.*, 375; KAIKATI, J.G. en LAGARCE, R., *l.c.*, 54. Eigenlijk is er nog sprake van een derde strategie waarrond zich een heel nieuwe industriële sector heeft ontwikkeld. Een aantal 'anti-namaakbedrijven' houdt zich bezig met het uitdokteren van gesofisticeerde technieken om namaak van bepaalde producten quasi onmogelijk te maken en om ze achteraf daadwerkelijk te kunnen testen. Zo ontwierp het bedrijf Light Signature een microscopische vezel die in de jeansbroeken van Levi Strauss wordt verwerkt, zodat origineel en namaak met een eenvoudige test kunnen worden onderscheiden.

111. GROSSMAN, G.M. en SHAPIRO, C., *o.c.*, 1; BRUNOT, P., *o.c.*, 117. ROGERS, D.G.F., 'Anti-counterfeiting work', in CORNISH, W.R. (ed.), *o.c.*, 19-23; WHITEMAN, T., *l.c.*, 5-6. WORSALL, A., 'Fighting counterfeiting in Europe after 1 January 1993', in *Actes du colloque internationale sur la contrefaçon*, *o.c.*, 34.

Deze overkoepelende organisaties houden zich niettemin ook vaak en soms enkel met het opsporen en bestrijden van de internationale namaak-netwerken bezig.¹¹² Het Counterfeit Intelligence Bureau (London) b.v. laat zich enkel in met het detecteren en bestrijden van namaak.¹¹³ Vele organisaties en talrijke individuele bedrijven beschikken over databanken met informatie over ondernemingen die bij namaakactiviteiten betrokken zijn geweest. Het telefoonnummer van een zogenaamd nieuw bedrijf blijkt vaak hetzelfde als dat van een vroegere namaakproducent.¹¹⁴

Ondanks het feit dat de publieke rechtspleging in tal van mogelijkheden voorziet om aan de wensen van de kledingfabrikant tegemoet te komen, nl. schadevergoeding, burgerlijke partijstelling, inbeslagneming, vernietiging, enz., verkiezen de bedrijven vaak nog een andere strategie.¹¹⁵ Zo schakelen zij op basis van tijdelijke contracten privé-detectives in.¹¹⁶ Die werken op zelfstandige basis, maar worden gefinancierd door het bedrijf dat het echte merk maakt.¹¹⁷ Alleen grote bedrijven werken in België met zogenaamde 'in house'-detectives (d.w.z. in vaste dienst), die wereldwijd opereren en vooral informatie over namaaknetwerken proberen te verzamelen.¹¹⁸

Ofschoon de bevoegdheid van de privé-speurder nog beperkter is en zij zelfs niet verder reikt dan die van de doorsnee-burger, verwachten sommige bedrijven een doortastend optreden van hun privé-speurders. Dikwijls worden zij aangezocht i.v.m. zaken die de politie vanwege haar wettelijke verplichtingen niet kon verrichten.¹¹⁹ De privé-detective beschikt – in vergelijking met politie of douane – over meer middelen en tijd. Hij/zij kan zich makkelijker en sneller naar alle uithoeken van de wereld begeven en is bovendien – in de ogen van de bedrijven – minder wettelijk beperkt: de politieman moet zich tegenover zijn overste en tegenover de staat verantwoorden, maar de privé-speurder moet enkel aan zijn opdrachtgever rekschap geven, en die heeft over het algemeen alleen oog voor het resultaat.

Zelfs de recente Wet van 19 juli 1991 tot regeling van het beroep van privé-detective heeft dat (nog) niet kunnen verhelpen.¹²⁰ De bedoeling van de wetgever – met name het voorkomen en sanctioneren van elke vorm van machtsoverschrijding of inmenging in politionele taken door particuliere personen, het vermijden van ongewenste netwerken en informatiedoorstromingskanalen tussen de publieke en de particuliere sector en het sanctioneren van misbruiken – was nochtans eerbaar. Bedrijven gaan er nog steeds van uit dat de informatie die de privé-sector verzamelt om bepaalde feiten aan het licht te brengen geen officiële bewijskracht behoort te hebben. De publieke rechtsbedeling moet met andere woorden met harde-

112. SALMANS, S., *L.c.*, 16.

113. GOVAERTS, M., *o.c.*, 83.

114. ROGERS, D.G.F., *L.c.*, 20.

115. BROSSMAN, G.M. en SHAPIRO, C., *o.c.*, 1; GOVAERTS, M., *o.c.*, 74; ROGGE, G., *L.c.*, 31.

116. BRODBECK, D. en MONGIBEAUX, J.F., et al., *o.c.*, 74 en 81.

117. KAIKATI, J.F. en LAGARCE, R., *L.c.*, 58; O'DONNELL, T., WEINER, E., BRADFORD, H., *L.c.*, 52; LE-COCQ, D., *L.c.*, 18.

118. Sommige privé-detectives durven wel eens op eigen initiatief te handelen en proberen de informatie die ze in het kader van een vorig onderzoek hebben verkregen, aan een merkhouders te verkopen.

119. CAPPELLE, J., *De detective onder de loep*, Brugge, Vandenbroele, 1991, 189.

120. Wet van 19 juli 1991 tot regeling van het beroep van privé-detective, *B.S.*, 2 oktober 1991, 21604-21614.

re bewijzen werken, die op een rechtmatige wijze worden verkregen. De private opsporing heeft hierin een grotere bewegingsvrijheid en een meer geringe nood aan bewijsbaarheid.¹²¹ Zij gebruiken die informatie intern en handelen de zaak op hetzelfde niveau af.¹²²

In meer dan één onderzoeksrapport ligt de nadruk op het imago van bedrijven. Industrieën vertrouwen opdrachten liever aan privé-speurders toe om negatieve publiciteit te vermijden.¹²³ Opdrachten van preventieve of pro-actieve aard, ter voorkoming van verliezen, worden bij voorkeur intern gehouden. Aangezien tussen verschillende bedrijven soms een sterke concurrentie bestaat, verliezen ze op die manier ook niet graag hun cliënteel.¹²⁴

Omgekeerd wordt de private opsporing ook wel als een positief imago-element toegepast. Onder bepaalde voorwaarden maken bedrijven immers graag gebruik van de publieke media om te laten zien hoe er tegenover misbruiken wordt opgetreden.¹²⁵

3.3. PRIVATE OPSPORINGSTECHNIEKEN

Om in namaaknetwerken te infiltreren, hanteert de privé-detective technieken die op de grens van de (il)legaliteit balanceren.¹²⁶ Hij maakt gebruik van informanten en observeert eventuele verdachten. Om de illegale organisatie finaal en fataal te treffen, aarzelt de privé-detective ook niet om *undercover* te werken. In sommige gevallen laat de 'mol' zich door de illegale producent als arbeider in dienst nemen.¹²⁷ Het gebeurt ook dat hij – om bewijsmateriaal in handen te krijgen – namaakartikelen opkoopt. Zo kan, op het ogenblik dat een deal wordt gesloten, d.i. nog voor iets verkocht werd, opgetreden worden en is de persoon in kwestie strafbaar.¹²⁸ De detective begint als kleine opkoper (het geld voor de transacties krijgt hij van het bedrijf¹²⁹) en stoot door naar de top. De opgekochte goederen worden uiteraard niet verder verkocht, maar ergens opgeslagen.

3.4. SAMENWERKING POLITIE – DOUANE – PRIVÉ-SECTOR

Inmiddels groeide er tussen de privé-sector en de politiediensten een samenwerking die wederzijds voordeel oplevert. Voorlopig beperkt dat samengaan tussen privé- en publieke instanties zich over het algemeen tot het uitwisselen van informatie.¹³⁰ Van actieve samenwerking op het terrein is er nog slechts zelden iets te

121. CAPPELLE, J., *o.c.*, 151-168.

122. BRODBECK, E. en MONGIBEAUX, J.F. e.a., *o.c.*, 83-84.

123. CAPPELLE, *o.c.*, 161. CAPPELLE stelt dat sommige cliënten van privé-detectives willen voorkomen dat eventuele politionele opsporing een bepaalde richting (eventueel hun eigen richting) uitgaat. Dat doet ons onwillekeurig vermoeden dat sommige bedrijven naast hun originele productie ook een parallel (en dus illegaal) netwerk exploiteren.

124. O'DONNELL, T., WEINER, E. en BRADFORD, H., *l.c.*, 49.

125. Blue Productions, *l.c.*, 22.

126. CAPPELLE, J., *Detectives onder de loep*, Brugge, Uitgeverij Vandenbroele, 1991, 93-116; SALMANS, S., *l.c.*, 16; LECOCQ, D., *l.c.*, 18 en 24.

127. ROGGE, G., *l.c.*, 31.

128. Antwerpen, 6 april 1990, *R.W.*, (54)1990/91(2), 57.

129. Cf. het verhaal van 'Walter' in ROGGE, G., *l.c.*, 32-34.

130. Soms gebeurt die uitwisseling van informatie zelfs tegen betaling. Cf. ROGGE, G., *l.c.*, 44.

melden. De contacten tussen beide zijn overigens onzichtbaar. Privé-detectives werken immers in burger en hun belangrijkste ruilprodukt met de reguliere politie is informatie.¹³¹

Officieel heet het dat de zaak als een kant-en-klaar-dossier aan de politie of het gerecht wordt doorgespeeld, zodra de hele productie- en verkoopslijn is blootgelegd. Hen rest enkel nog de daders op heterdaad te betrappen.¹³² Privé-detectives hangen graag van zichzelf het beeld op van de speurhond die sporen volgt en bij het naderen van het wild luidkeels blaft om zijn baasje (de publieke politie?) te waarschuwen. Uiteindelijk schiet de baas de (lang verbeide) prooi neer.

De facto gaat het evenwel soms toch nog anders. Van gerechtelijke vervolging is geen sprake. De namakers worden vaak 'privé' aangepakt. Een enkele keer wordt de maker zelfs (fysiek) afgedreigd. De namaakgoederen worden meegenomen en vernietigd.¹³³ De privé-sector lijkt dus op een heel eigen manier misdadigheid te duiden. Dat ze daarbij volledig in functie van een 'loss-prevention'-idee handelt en optreedt, staat nu wel buiten kijf. Deze interne conflictbeslechting, private rechtspraak of Betriebsjustiz¹³⁴ kan – precies omdat ze oncontroleerbaar is – voor fundamentele principes als rechtsgelijkheid en dito zekerheid een bedreiging vormen.

3.5. PRIVATE OPSPORING: (G)EEN NIEUW FENOMEEN?

Tot voor kort beschouwde men de beveiligingsindustrie als een tak die zich uitsluitend met bewaking en surveillance bezighoudt. Vormen van *particuliere opsporing* werden genegeerd of gemarginaliseerd.¹³⁵ Ten onrechte, want deze vormen hebben op die markt tegensprekelijk een vaste voet weten te veroveren.¹³⁶

Buitenlands onderzoek wijst uit dat de particuliere beveiligings- en bewakingssector de laatste decennia een enorme expansie heeft gekend.¹³⁷ Het fenomeen op zich bestond sinds vele jaren, maar de nieuwe trend zit hem ongetwijfeld in de meerschalligheid, in de systematische industrialisering en commercialisering, die met concurrentiestrijd en tendensen tot monopolisering en specialisering gepaard gaat. De groeiende complexiteit van het financieel en handelsverkeer en het toenemend produktenaanbod van de verzekeringswereld heeft op de evolutie van de particuliere opsporing een invloed gehad. Ook wordt verondersteld dat ondernemingen in die sectoren in toenemende mate een actievere rol gaan spelen in het opsporen en oplossen van specifieke delicten, die belangrijke financiële verliezen

131. *Ibidem*, 32.

132. *Ibidem*, 39.

133. 'Comme nous disait André Rogge, si l'on veut faire tort aux contrefacteurs, il faut saisir les stocks. Il faut leur faire mal au portefeuille', ROGGE, G., *l.c.*, 34.

134. Zie hierover SHUSTER, L., 'Privates Sicherheitsgewerbe – Bedrohung des staatlichen Gewaltmonopolis oder Notwendigkeit?', *Die Polizei*, jg. 80 (1989), nr. 1, 5-11.

135. HOOGENBOOM, A.B., *Particuliere recherche: een verkenning van enige ontwikkelingen*, 's-Gravenhage, W.O.D.C. Ministerie van Justitie, 1988, 1.

136. CAPPELLE, J., *o.c.*, 13.

137. HOOGENBOOM, A.B., *De privatisering van de politiefunctie. Een literatuurstudie over de particuliere veiligheidsindustrie*, 's-Gravenhage, 1986, 90; OCQUETEAU, F., 'Actualités bibliographiques: police(s) privée(s), sécurité privée: nouveaux enjeux de l'ordre et du contrôle social', *Déviance et Société*, jg. 10 (1986), nr. 3, 247-281.

veroorzaken. We denken daarbij aan verzekerings- en financiële fraude¹³⁸, oplichting, diefstal van verzekerde goederen, ... maar ook aan namaak. Door deze evolutie hebben er zich – al dan niet in ‘in-house context’ of een variant ervan – private opsporingsmodellen ontwikkeld. Op die manier wordt het traditionele strafrechtssysteem door informele justitie vervangen. De particuliere sector zet daarbij een zelfstandig systeem van conflictbeslechting op het getouw: m.a.w. particuliere rechtspraak (*‘private justice’*).¹³⁹

Omdat deze interne conflictoplossing aan de primaire functie van de particuliere sector, nl. het voorkomen en/of beperken van verliezen (*‘loss prevention’*), tegemoetkomt, wordt deze alternatieve manier van sanctioneren soms verkozen boven het doen van een aangifte. Men beschouwt bepaalde handelingen pas als afwijkend of problematisch als ze verliezen opleveren.¹⁴⁰

3.6. GEVAREN VAN DEZE EVOLUTIE

Gezien de hierboven beschreven ontwikkeling van de sector en de toenemende complexiteit ervan, rijzen tevens vragen m.b.t. de rechtmatigheid van door private speurders gehanteerde opsporings- en afhandelingsmethodes.

De medaille heeft immers een keerzijde: de informatie-uitwisseling kan de grens van wat legaal is, bereiken of overschrijden. Democratische principes kunnen hierdoor in gevaar komen, het geheim van het vooronderzoek kan worden geschonden of de regels inzake privacy kunnen geweld worden aangedaan. Niemand heeft zicht op het verloop van die privé-onderzoeken en controle is moeilijk.

In de literatuur wijst men vaak op de toenemende vervlechting van publieke en private politiebelenen; daarmee bedoelt men een soort van grijze zone: anders gezegd: het is niet meer duidelijk wie waar voor instaat.¹⁴¹

Er dringen zich dus vragen op aangaande de politieke verantwoordelijkheid en de democratische controle ten aanzien van deze verschillende informele en formele controlediensten.¹⁴²

Epiloog

Het fenomeen van de bestrijding van namaak is niet nieuw: al jaren gooien de bedrijven er miljoenen tegenaan, en sporadische persberichten wijzen erop dat ook

138. BOON, K., *De gespecialiseerde opsporing*, Brussel, Uitgeverij Politeia, 1993, 132.

139. GEERTS, R. en BOEKHOOR, P., *Criminaliteitsbeheersing. De wenselijkheid van publieke en private samenwerking*, Arnhem, Gouda Quint, 1990, 90; HENRY, S., *Private Justice, towards integrated theorising in the sociology of law*, London, Routledge & Kegan Paul, 1983; HOOGENBOOM, A.B., ‘Particuliere beveiliging: harde kern en zacht omhulsel’, *Tijdschrift voor politie*, jg. 1988, nr. 12, 522-527.

140. HOOGENBOOM, A.B., o.c., 8-9.

141. O'TOOLE, G., *The private sector. Private Spies, Rent-a-Cops, and the Police-Industrial Complex*, New York, Norton, 1978, 250; MARX, G.T., ‘The interweaving of Private and Public Police in Undercover Work’, in SHEARING, D. en STENNING, P.C. (eds.), *Private Policing*, London, 1987, 172-193; VAN OUIRIVE, L., ‘Privé-politie en/of overheids politie: naar een nieuwe private-publieke orde?’, in ELIAERTS, E. (eds.), *Politie in beweging: bijdrage tot de discussie over de politie van morgen*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1990, 221-230.

142. *Ibidem*, 36-37.

de politie en de douane niet zijn ingedommeld (al lopen ze voor de problematiek niet echt warm). In die zin heeft de strijd tegen de namaak succes gehad, dat die produkten minder in de winkels terug te vinden zijn. Maar dat heeft alleen een verschuiving naar de straat, de markten of het huis-aan-huis leuren met zich meegebracht.¹⁴³

Daarmee is het probleem uiteraard niet opgelost. De grijze zone van de namaak-criminaliteit heeft zich desondanks verder ontwikkeld. Namakers werken ontzettend snel. Vijftien dagen nadat een nieuw produkt is voorgesteld, vindt men al namaak op de markt. Het optreden van de politie, de douane of de privé-detectives schrikt de makers dus hoegenaamd niet af. Het enige wat hen *de facto* kan overkomen is beslagname, en dat verrekenen ze toch in hun prijzen. Als ze het niet over een andere boeg gooien, zullen de overheid, de politie en de douane het probleem blijven achternaahollen.

De bestaande wettelijke middelen zijn nochtans niet ontoereikend. Met de EEG-Verordening, de nationale wetgeving en hopelijk in de naaste toekomst een GATT-regeling, waardoor ook buiten de EEG effectief kan worden opgetreden, heeft men een aantal bijzondere wapens in de strijd tegen de namaak in het leven geroepen¹⁴⁴, maar ze worden onvoldoende gebruikt: 'Les institutions ils sont là, mais il faut les faire vivre'.¹⁴⁵

Dat daarmee het euvel snel de wereld uit zal zijn, kan niemand in ernst verwachten. Daarvoor is namaak een te lucratieve bezigheid. Het valt trouwens nog te bezien of de betrokken actoren de strijd tegen de namaak wel au sérieux *willen* nemen. Zou het niet kunnen dat alle partijen er belang bij hebben dat de nephandel blijft bestaan? Een van onze bevoorrechte getuigen zinspeelde op afspraken tussen corrupte detectives en namaakproducenten in verband met waar en hoeveel de makers in beslag 'laten' nemen. Zo kan de maker ongestoord blijven produceren en de detective kan met resultaten naar de merkhouder stappen. Verder lijkt mij de geringe investering van tijd en personeel in de bestrijding van namaak door de publieke politie enigszins begrijpelijk, gezien de desinteresse van de publieke opinie. Ten slotte: willen de originele producenten met de nephandel wel definitief komaf maken? Bij elke inbeslagname komen hun produkten immers in beeld en hun exclusieve merknaam in de pers. Misschien draagt een zekere gecontroleerde aanvoer van namaakkleding wel bij tot het instandhouden van hun merk reputatie? Is een status quo van de huidige situatie ook in hun voordeel? Als 'slachtoffers' schieten ze woorden tekort om de makers aan de kaak te stellen: plundering, plagiaat, oneerlijke concurrentie, een lelijke klap voor de industrie en de tewerkstelling, enz. Maar het aanbod van namaakartikelen tegen lage prijzen zorgt voor een ware ommekeer van de cliënteel dat een of ander groot 'huis' zoekt, en dat tot groot genoegen van de man in de straat. Want iedereen wil wel het mooiste voor weinig geld ...

143. Namaak wordt ook in toenemende mate via gewone correspondentie en postorderbedrijven verhandeld. Cf. LONDON, C., *l.c.*, 16.-18.

144. GOVAERTS, M., *o.c.*, 80.

145. MEILLAN, E., 'L'apprehension de la contrefaçon par nos institutions', *Actes du colloque international sur la contrefaçon*, 49.